GLOBAL TARMOQDAGI G‘OYAVIY XURUJLAR VA BARKAMOL AVLODNI MAFKURAVIY XURUJLARDAN HIMOYA QILISHDA MILLIY G‘OYANING O‘RNI

Mamatqulova Dilrabo Yo‘ldashevna
Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Qarshi filiali

Annotasiya: Navqiron avlod davr ruhida ma’naviy kamol topib, buyuk ajdodlarimiz barhayot mevasidan oziqlanib, zamonaviy bilimlarni egallab, ularni ongi, shuuriga singdirib bormas ekan, bizning o‘z oldimizga qo‘ygan ulug‘vor maqsadlarimizga erishishimiz, nurli istiqbolimizni bunyod etishimiz ham qiyin. Mana shu bois ham yoshlar tarbiyasi, ularni barkamol insonlar etib shakllantirish, voyaga etkazish masalasi har doim davlatimiz oldidagi birinchi darajali vazifalardan biridir.

Kalit so‘zlari: Axborot texnologiyalari, mafkura, milliy g‘oya, milliy mafkura, elektron bazalari, internet resurslari, millat, g‘oya.

Ona zaminimizda yaratilgan moddiy va ma’naviy merosni qayta tiklash va ko‘z qorachig‘idek asrab-avaylashdan ko‘zlangan maqsad: “...ertaga bizning o‘rnimizga keladigan, biz boshlagan olijanob ishlarni munosib davom ettirishga qodir bo‘lgan yoshlarimiz ana shu bebaho ma’naviy boylikdan bahramand bo‘lsin, shu asosda o‘zining kimligi, qanday buyuk zotlarning avlodi ekanligini anglab etsin”.[1]

Har bir davlat o‘z aholisini, ayniqsa bilim va yangilikka chanqoq yoshlarini ilmiy bilimlar, ma’rifiy-ma’naviy ozuq bo‘ladigan axborotlar bilan ta’minlanishidan manfaatdordir. O‘zbekistonda ham o‘sib kelayotgan yosh avlodning intellektual ehtiyojlarini qondirishga, madaniy, ma’naviy-axloqiy qadriyatlarni saqlab qolishga yo‘naltirilgan, printsipial “axborot siyosati” shakllantirildi va hayotga joriy etilmoqda.

Zamonaviy informatsion vaziyat talablarini hisobga olgan holda aholini yanada kengroq va tizimli axborot bilan ta’minlash uchun zarur shart-sharoitlar yaratish maqsadida 2006 yili maxsus qaror qabul qilindi. Bundan ko‘zlangan asosiy maqsad yangi axborot markazlarini barpo etish, mamlakatdagi kutubxonalar tarmog‘ini tubdan takomillashtirish edi.

Mazkur qarorda oliy va o‘rta maxsus ta’lim muassasalari hamda ko‘p sonli umumta’lim maktablari huzurida axborot-resurs markazlari tuzish ko‘zda tutildi.

Axborot-resurs markazlarining asosiy vazifalari etib quyidagilar belgilandi:

ta’lim muassasalari o‘quvchilari hamda aholining zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalangan holda muntazam ta’lim olishi va mustaqil ravishda talim olishiga ko‘maklashish;

- milliy ma’naviy-axloqiy qadriyatlarni keng ko‘lamda targ‘ib qilish, xalqning madaniy-tarixiy merosidan bahramand bo‘lishini ta’minlash, ma’naviy boy va uyg‘un kamol topgan shaxsning ijodiy o‘sishi uchun imkoniyat yaratib berish;
- yangi axborot texnologiyalari (ma’lumotlar elektron bazalari, internet resurslari) asosida aholiga axborot xizmati ko‘rsatish;
- madaniy, ta’lim, axborot hamda boshqa dastur va loyihalarni birgalikda amalga oshirish uchun ta’lim muassasalari, mahalliy o‘zini o‘zi boshqarish organlari, milliy madaniyat markazlari bilan hamkorlikni rivojlantirish va hokazolar.

Respublikamizda ta’lim-tarbiya tizimini isloh qilish borasida amalga oshirilayotgan ishlar xuddi mana shu maqsadga yo‘naltirilgan. Zero, ushbu masala g‘oyaviy nuqtai nazardan «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» va «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonun prinsiplariga to‘la muvofiq keladi.

Ta’lim-tarbiyaga oid milliy merosimizni o‘rganishning dolzarbligi nazariy jihatdan asoslidir. Xususan, kadrlar tayyorlash milliy dasturida zikr etilgan uzluksiz ta’limning milliy modeli

[1] Karimov I. A. O‘zbek xalqining islom madaniyati rivojiga qo‘shgan beqiyos hissasining yuksak e’tirofi. “Kuch-adolatda” gazetasi, 2007 yil 23fevral.

tamoyillari mohiyatan ta'limning milliy-ma'rifiy, milliy tarix, xalq an'analari, milliy merosimiz bilan uyg'unlikda olib borilishini anglatadi. Shuning uchun «Ta'lim to'g'risida»gi Qonunning 4-bobida, ma'naviy-axloqiy tarbiya va ma'rifiy ishlarni takomillashtirish, uning zamonaviy tarbiyaviy shakl va vositalarini ishlab chiqib, amaliyotga tadbiq etish, milliy tarixiy an'analar va umumbashariy qadriyatlarga asoslanish muhim ahamiyat kasb etishi alohida qayd etilgan. Umuman ta'lim-tarbiyaning milliy modeliga ko'ra, ta'lim tizimini yangilash – tabiiy ravishda milliy merosimizni o'rganish va uni pedagogik tafakkur iste'moliga olib kirish zaruriyatini vujudga keltirmoqda.

Kadrlar tayyorlash milliy modelining birinchi komponenti shaxsdir. Chin ma'nodagi shaxs o'zini-o'zi qayta tarbiyalash salohiyatiga ega bo'ladi. O'zi va millat uchun befoyda, zararli odatlaridan voz kechadi. Millat manfaatlarini o'z manfaati, o'z manfaatini esa millat manfaatiga erishish sharti deb tushunadi. O'z vazifasini millatning kuniga yarash, og'irini engil qilishda ko'radi. Shu sababli u o'z shaxsiy qobig'idan chiqib ko'tariladi va millat manfaati uchun, millat farovonligi orqali o'zini kamolotga erishtirish uchun boshqalardan ko'proq, samaraliroq mehnat qiladi. Umummilliy g'oya, maqsadga ishonadi, uni himoya qiladi. Talabada bu fazilatlar birdaniga paydo bo'lib qolmaydi. U, avvalo, oilada ota-ona, oiladan tashqarida qarindosh-urug', qo'shni-mahalladoshlar orasidagi tarbiyaviy muhitni rag'batlantirib borish, so'ngra oliy o'quv yurtida - mafkuraviy bilimlarni egallash orqali tarbiyalanadi. Shu sababli bu jarayonga ijtimoiy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qarash lozim.

Bu bejiz emas, albatta. Chunki, milliy merosimizning g'oyaviy negizi – shaxs tarbiyasi, uning ma'naviy ehtiyojlariga da'vogar bo'lgan omillarni o'rganishdan iborat bo'lib kelgan, ushbu muammo hozirda ham jamiyatimizda olib borilayotgan siyosatda eng muhim masalalardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ta'lim jarayoni dunyo bo'yicha turli mamlakatlarning yaqinlashuvi, tom ma'noda global, insoniyat tsivilizatsiyasi taqdiri uchun hal etuvchi ahamiyatga ega bo'lgan ko'plab omillar bilan belgilanadi. Bu omillar orasida yuzaga kelgan umumiy va milliy o'ziga xosliklar alohida ahamiyatga ega.

Ta'limning noyob imkoniyatlari hozir nafaqat inson aqlini yangi tezkor imkoniyatlar bilan qurollantirish, balki uning ongini qayta qurish bilan bog'liq. Insoniyat tsivilizatsiyasi rivojining yangi bosqichi insonning shakllanish jarayoni, shaxsiy fazilatlar, hayotiy maqsadlar va qadriyatlar haqidagi tasavvurlarini o'zgartiradi. O'sib kelayotgan yosh avlod uchun ta'lim tizimi sifat jihatdan yangicha talablar qo'yadi.

XXI asr - innovatsiyalar asridir. Mamlakatimiz kelajagi jamiyat hayotining boshqa sohalari bilan birga ta'lim tarbiya tizimini yangi zamon talablari darajasiga ko'tarishga yo'naltirilgan ishlarning samaradorligi bilan belgilanadi.

Ta'lim-tarbiya tizimini takomillashtirish o'z navbatida bu sohada yangi, zamonaviy, ilg'or pedagogik texnologiyalarni izchil joriy etishga ko'p jihatdan bog'liq. Ta'lim samaradorligi o'quvchi bu jarayonda qay darajada faol qatnashayotganligi bilan belgilanishini hisobga olgan xolda yangi o'qitish uslublari, shakllari ta'lim oluvchilarga mustaqil fikrlash, ijodiy yondashish uchun imkoniyat yaratadi.

Navqiron avlod davr ruhida ma'naviy kamol topib, buyuk ajdodlarimiz barhayot mevasidan oziqlanib, zamonaviy bilimlarni egallab, ularni ongi, shuuriga singdirib bormas ekan, bizning o'z oldimizga qo'ygan ulug'vor maqsadlarimizga erishishimiz, nurli istiqbolimizni bunyod etishimiz ham qiyin. Mana shu bois ham yoshlar tarbiyasi, ularni barkamol insonlar etib shakllantirish, voyaga etkazish masalasi har doim davlatimiz oldidagi birinchi darajali vazifalardan biridir.

Ajdodlarimizning yaratuvchanligi shaxs manfaatlariga qaratilgan bo'lsa, ayni vaqtda mustaqil davlatimizda amalga oshirilayotgan barcha yangiliklar ham inson kelajagi uchun xizmat qilishi ko'zda tutilgan. Zamonaviy ta'lim-tarbiya tizimi va milliy meros asosidagi g'oyaviy uyg'unlik – ta'lim-tarbiya jarayonida milliy merosning ma'naviy-ma'rifiy zaminlariga tayanish zarurligini ham anglatadi. Shu jihatdan olib qaraganda o'tmish allomalari, mutafakkirlarining ma'naviy meroslarini yosh avlodning tarbiyasidagi ahamiyati bugungi kunda ham g'oyat beqiyosdir.

Demak, milliy istiqlol g'oyasini yoshlar ongiga singdirish sohalari va yo'nalishlari xilma-xil bo'lib, ulardan samarali va to'g'ri, o'rinli foydalanishni talab etadi. Mafkura har qanday jamiyat hayotida zarur va muhimdir. Mafkura bo'lmasa xalq, millat, jamiyat, davlat o'z yo'lini yo'qotishi muqarrar. Mafkura jamiyat, xalq va millatning iqtisodiy, siyosiy, madaniy taraqqiyotiga maqsad va yo'nalish beradi. Milliy g'oya, milliy mafkurani yoshlar ongiga singdirishda:

1) Nodavlat, mustaqil tashkilotlar faoliyatini takomillashtirish, ularning imkoniyatlaridan to'la foydalanish zarur.

2) Mustaqillikni mustahkamlab, ma'naviy, ma'rifiy-mafkuraviy ishlarni yanada jadallashtirish, yangi bosqichga ko'tarish, bu sohadagi barcha ishlarni muvofiqlashtirib, yagona maqsad yo'lida safarbar etishni taqozo etadi. Ayniqsa fuqarolarni kamol toptirishga yo'naltirilgan va tuzilgan ma'naviyat va ma'rifat Respublika Kengashi targ'ibot-tashviqot ishlarini uzluksiz olib borishni davr taqozo etmoqda.

3) Maktablar, litseylar, kollej va oliy o'quv yurtlarida bevosita ma'naviyat masalalari bilan shug'ullanadigan mutassaddi mutaxassislar lavozimlarini joriy etib, ular hayotini yanada faollashtirish lozim.

4) Oila, mahalla, umumiy o'rta, umumiy maxsus, kasb-hunar ta'limi, maktabdan tashqari muassasalar, oliy ta'lim tizimida bolalar, o'smirlar, talaba yoshlar ongini yuksaltirish, ularni ijodiy ishlar va tarbiyaviy tadbirlar bilan band qiladigan turli xil tashkilot va to'garaklar tuzish, ongni fikrlashga o'rgatish, ularning tafakkurida bo'shliq paydo bo'lishiga yo'l qo'ymaslik lozim.

Demak, milliy istiqlol g'oyasini ommaga tushunarli tarzda etkazish, qurollantirish, shakllantirish, to'g'ri idrok qilish malakasini hosil qilish uchun quyidagi omillarga e'tibor bermoq zarur:

1. yoshlarga e'tiborni yanada kuchaytirish kerak. «Kuchli davlatdan - kuchli fuqarolik jamiyatiga o'tish» g'oyasi qat'iy tizim doirasida amalga oshishini taqozo etadi. Tarbiya muassasalari deb nomlanuvchi ko'plab jamoat tashkilotlari xususan, «Maktab», «Mahalla», «Oila» va boshqalar ta'lim muassasalaridan ajralib qolgan. Xamkorlik, hamjihatlikni ta'minlash kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib,yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston.. 2017.

2.Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan birgaquramiz. - Toshkent: O'zbekiston. 2017.

3.Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008 yil.

4.Muratov D., Alimova M., Karimov J. Dinshunoslik, darslik. Toshkent, "Navro'z" nashriyoti, 2019. – 264 b.

5.Raximdjanov D., Ernazarov O. Dinshunoslikka kirish. O'quv qo'llanma.T.: "O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati" nashriyoti, 2018. – 304 b.